

УДК 336.71

Варава Лариса Миколаївна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування
Криворізький національний університет*

Varava Larysa

*Doctor of Economics Sciences, Professor,
Head of Department of Management and Administration
Kryvyi Rih National University
ORCID: 0000-0003-1069-1645*

Барадакова Світлана Іванівна

*аспірант
Криворізького національного університету*

Baradakova Svitlana

*Postgraduate Student of the
Kryvyi Rih National University
ORCID: 0009-0006-8694-1427*

**КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОМПАНІЙ БАНКАМИ В
ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ
LENDING TO ENTERPRISES AND COMPANIES BY BANKS DURING
THE ECONOMIC CRISIS**

Анотація. У статті досліджено доступність отримання банківського кредиту суб'єктами господарської діяльності в період економічної кризи, основними причинами якої стали коронапандемія та повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію України. Висвітлено основні думки провідних науковців щодо кредитування

реального сектору, до яких належать: активізація кредитування шляхом реалізації комплексних заходів, вдосконалення законодавчої бази та нормативних документів, створення умов для інвестиційної діяльності закордонних інвесторів, формування якісного кредитного портфелю. В порівняльній таблиці показано класифікацію суб'єктів господарської діяльності за розміром відповідно до двох регулюючих документів, авторами зазначено про різницю критеріїв щодо розподілу підприємств. Розглянуто структуру активів державних та комерційних банків України за період 2019 – 2022 рр. Показано структуру активів банків в щоквартальному розрізі 2022 р. та зниження кредитного портфеля. Вивчено готовність щодо кредитування підприємств та компаній банками з іноземним капіталом в період коронакризи та військового стану в країні. Застосовано порівняльний аналіз кредитного портфелю п'яти провідних банків України з іноземними інвестиціями. Визначено основні сектори економічної діяльності, що мають найбільшу потребу в фінансуванні шляхом оформлення кредитних угод з банками, в які входять агросектор, лісове господарство, оптова та роздрібна торгівля, виробництво та переробна діяльність. Досліджено основні зміни, що впроваджені регулюючими органами стосовно розширення можливості надання кредитів підприємствам для розвитку економіки країни, які включають в себе: доповнення переліку забезпечення гарантіями і договорами страхування, об'єктів незавершеного будівництва і майбутніх об'єктів нерухомості, спрощення методів та підходів до оцінки кредитного ризику. Аргументовано висновки на основі результатів дослідження, де висвітлено загострення проблеми кредитних відносин між суб'єктами господарської діяльності та банками. Визначено ключові аспекти для вдосконалення активізації кредитування підприємств і компаній та поліпшення економічного розвитку.

Ключові слова: банк, кредитування, суб'єкти господарської діяльності, кредитний портфель, банк з іноземним капіталом.

Summary. *The article examines the availability of bank credit by economic entities during the economic crisis, the main causes of which were the corona pandemic and the full-scale invasion of the aggressor country into the territory of Ukraine. The main opinions of leading scientists regarding lending to the real sector are highlighted, which include: activation of lending through the implementation of complex measures, improvement of the legislative framework and regulatory documents, creation of conditions for investment activities of foreign investors, formation of a high-quality credit portfolio. The comparative table shows the classification of economic entities by size, according to two regulatory documents, and the authors indicate the difference in criteria for the distribution of enterprises. The structure of assets of state and commercial banks of Ukraine for the period 2019-2022 was considered. The structure of banks' assets on a quarterly basis in 2022 and the reduction of the loan portfolio are shown. Readiness for crediting enterprises and companies by banks with foreign capital in the conditions of the corona crisis and martial law in the country was studied. A comparative analysis of the credit portfolio of five leading banks of Ukraine with foreign investments was conducted. The main areas of economic activity that are most in need of financing through the execution of credit agreements with banks have been identified, which include the agricultural sector, forestry, wholesale and retail trade, production and processing activities. The researched main changes implemented by the regulatory bodies in relation to the expansion of the possibility of providing loans to enterprises for the development of the country's economy, which include: addition of the list of guarantees and insurance contracts, objects of unfinished construction and future real estate objects, simplification of methods and approaches to assessment credit risk. Conclusions are argued based on the results of the study, which highlighted*

the aggravation of the problem of credit relations between business entities and banks. The key aspects for improving the activation of lending to enterprises and companies and improving economic development have been identified. The key aspects for improving the activation of lending to enterprises and companies and improving economic development have been identified.

Key words: *bank, lending, subjects of economic activity, loan portfolio, bank with foreign capital.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах фінансової кризи економіка країни потребує розвитку. У зв'язку з коронакризою та повномасштабним вторгненням країни-агресора корпорації, промислові підприємства, великі та малі компанії вимушені зупиняти бізнес або переводити свою діяльність в більш безпечні міста України, в тому числі і за кордон. Бізнесу важко функціонувати без кредитних вкладень. З особливою гостротою зараз стоїть проблема ефективності організації кредитних відносин і доступність банківських кредитів для реального сектору господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей кредитування суб'єктів господарської діяльності комерційними банками в Україні присвячено чимало праць вітчизняних науковців, зокрема: Дзюблюк О.В. [1], Забчук Г.М. [2], Гасій О.В. і Клименко І.В. [3], Лещук І.Я. та Іршак О. С. [4], Сегеда Л. М. [5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідити доступність кредитування для суб'єктів господарської діяльності та готовність банків фінансувати підприємства та компанії в період економічної кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. В результаті пандемії та широкомасштабної війни запас внутрішніх ресурсів підприємств та

компаній для відновлення виробничої діяльності наблизилися до мінімальних значень. І хоча, в роки коронакризи, банки призупинили кредитування суб'єктів господарської діяльності, однак згодом поступово почали виходити з періоду стагнації. Проте в процесі відновлювання кредитування підприємств та компаній країна відчула новий етап кризи, а саме введення військового стану. В наслідок цього масштаби кредитної підтримки юридичних осіб суттєво знизилися, що позначилося на обсязі валового внутрішнього продукту, динаміці виробництва та забезпеченості суспільства загалом.

Дзюблюк О. В. вважає, що практична реалізація окремих заходів як загальної системи стимулювання активізації надання кредитів в сучасних реаліях сектору економіки потребує комплексного підходу, єдність позицій законодавчої та виконавчої влади, а також Національного банку України. Економічна політика Держави, як один із її основних інструментів, який впливає на перебіг економічних процесів, має визначати необхідність створення умов, за якими банки будуть зацікавлені інвестувати в розвиток підприємств і компаній.

Так, передумовою відновлення економічного зростання Г. М. Забчук вважає активізацію банківського кредитування реального сектору економіки. Вливання необхідних інвестицій у господарську діяльність передбачає активізацію кредитування комерційними банками України. При цьому найактивнішу участь у вирішенні цієї проблеми має брати Держава, яка за допомогою регуляторних інструментів стимулює банківське кредитування з метою розвитку господарської діяльності.

Гасій О. В. та Клименко В. І., на основі оцінки інституційного сектору банківської системи України, доводять, що розвиток кредитно-банківської діяльності є однією з важливих складових стабілізації національної економіки та обґрунтовують необхідність створення умов формування

нормативно-правової бази для його розширення за рахунок створення нових типів банків регіонального значення.

На думку Іршак О.С. та Лещук І.Я. для ефективного використання кредитного потенціалу та активізації кредитної діяльності банків необхідно розробити державну стратегію для стимуляції економічного зростання, зокрема зосередити увагу на розвитку фінансування підприємств та компаній в країні. Також банки мають кредитувати пріоритетні галузі економіки для державних, національних проектів і програм, зменшувати обсяг проблемної заборгованості тощо.

Сегеда Л.М. стверджує, що банківський кредит є потужним джерелом фінансування господарської діяльності, спрямованим на забезпечення процесів розширеного відтворення в суспільстві через активізацію інвестиційної та інноваційної діяльності. Тобто активізація банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності є важливим завданням економічної політики. Результатом рішення цього завдання буде значний соціально-економічний вплив на розвиток України.

Отже, на основі вищезазначеного розглянемо класифікацію суб'єктів господарської діяльності згідно двох нормативних документів: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Господарський кодекс України (Табл. 1). Яким саме підприємствам, як юридичним особам, банки можуть надавати кредити.

Крім того в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено: «Новоутворені підприємства під час визначення відповідності критеріям застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності. Якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, воно відноситься до відповідної категорії підприємств» [6]. Для критеріїв, які встановлені в євро, використовується офіційний курс гривні, який є середній за період до

іноземних валют, який розраховується на основі офіційного валютного курсу Національного банку України, встановлених для євро упродовж відповідного року. Як бачимо, класифікація суб'єктів господарської діяльності за розміром в обох законодавчих документах відрізняються.

Слід зазначити, що надання кредитів юридичним особам банками регламентується Законом України «Про банки і банківську діяльність», Цивільним кодексом України, нормативними актами Національного банку України, статутами комерційних банків та кредитними договорами.

При розгляді заявки на отримання кредиту підприємством банки розраховують клас позичальника згідно класифікації Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Як бачимо, від початку коронакризи банківський сектор перейшов в період стагнації (рис. 1). Тенденція щодо кредитування суб'єктів господарської діяльності знизилася. З огляду на низький попит на кредити у 2019 році відсоток активів банків склав 27,8.

Класифікація суб'єктів господарської діяльності за розміром

Критерії	Категорія підприємства							
	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»				Господарський кодекс України			
	Мікропідприємство	Мале	Середнє	Велике	Мікропідприємство	Мале	Середнє	Велике
балансова вартість активів	до 350 тисяч євро включно	до 4 мільйонів євро включно	до 20 мільйонів євро включно	понад 20 мільйонів євро	X	X	інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва	X
чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	до 700 тисяч євро включно	до 8 мільйонів євро включно	до 40 мільйонів євро включно	понад 40 мільйонів євро	не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро	не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро		перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро
середня кількість працівників	до 10 осіб включно	до 50 осіб включно	до 250 осіб включно	понад 250 осіб	не перевищує 10 осіб	не перевищує 50 осіб		перевищує 250 осіб

Джерело: сформовано на основі [6; 7]

Водночас у 2020 р. зменшився на 3,9 відсотка і склав 23,9%. У 2021 р. попит на кредити юридичних осіб збільшився та досяг показника 26,3%. У 2022 році структура активів банків України зменшилася до 22,5%, у зв'язку з повномасштабним вторгненням країни-агресора. Під час військового стану банки продовжували надавати нові кредити, але це кредитування мало свої особливості. Попит на кредит підприємств суттєво впав, лише окремі компанії та галузі потребували збільшення фінансування.

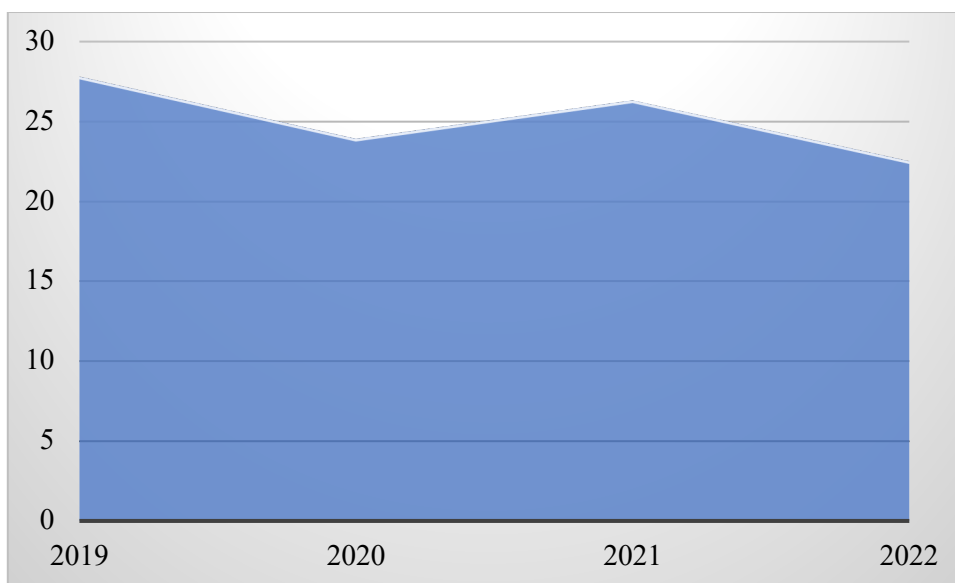

Рис. 1. Структура активів банків України 2019-2022 рр., %

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [8]

На рис. 2 показано структуру активів банків України в щоквартальному розрізі 2022 р. У першому кварталі показник досягнув 28,8. Поступово активи в портфелі банків зменшувалися. За півріччя показник досяг 26,8 та за три квартали 26. В кінці 2022 року дані сягнули відмітки 22,5. Як бачимо за 2022 рік відсоток активів банків зменшився на 6,3 відсотки, що істотно знизило прибутки банків.

Розглянемо кредитний портфель юридичних осіб комерційних банків з іноземним капіталом, – наскільки закордонні інвестори готові вкладати кошти в розвиток підприємницької діяльності в період коронакризи та під час повномасштабного вторгнення країни-агресора. Для порівняльного

аналізу взято п'ять провідних банків з іноземним капіталом за підсумком рейтингу стійкості банків України на кінець 4 кварталу 2022 року згідно порталу «Мінфін» [9].

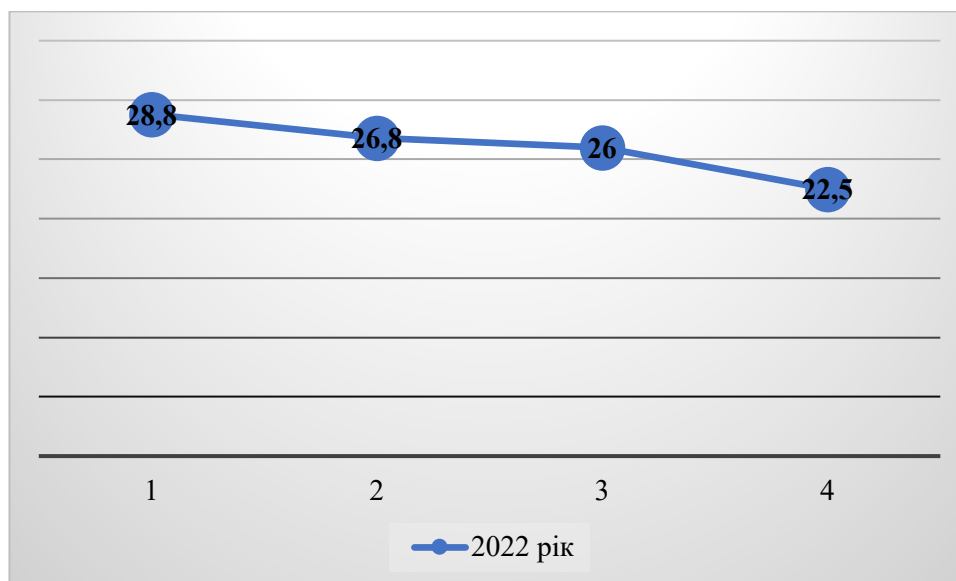

Рис. 2. Структура активів банків 2022 р. в щоквартальному розрізі, %

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [8]

Як бачимо, з початку коронакризи банки з іноземним капіталом продовжували кредитування сектор реального бізнесу (рис. 3). Однак, незважаючи на продовження пандемії та жорсткий локдаун в 2020 році є тенденція зросту, хоча і незначна, в потребі фінансування юридичних осіб.

У 2021 році більшість банків почали стрімко надавати позику бізнесу, що дало змогу приростити свій кредитний портфель від 40% до 70% (рис. 4). Хоча під час військового стану банки продовжували надавати нові кредити, проте таке кредитування мало характерні особливості, тому що попит на кредитні кошти з боку підприємств і компаній значно послабився.

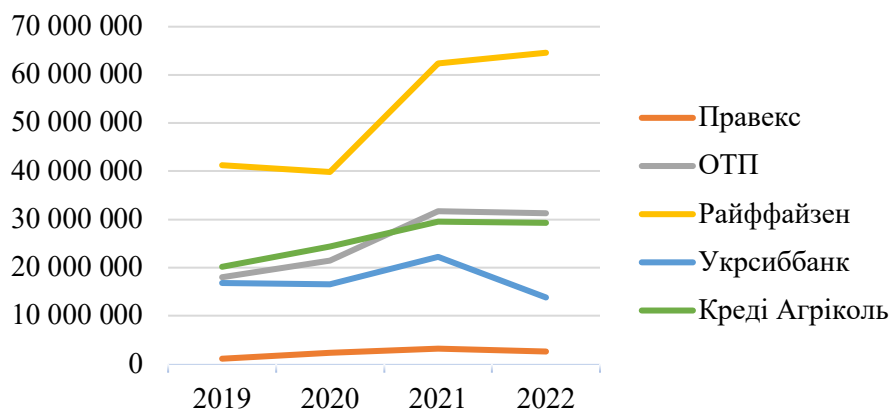

Рис. 3. Приріст кредитного портфелю комерційних банків України з іноземним капіталом за 2019-2022 рр.

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [10; 11; 12; 13; 14]

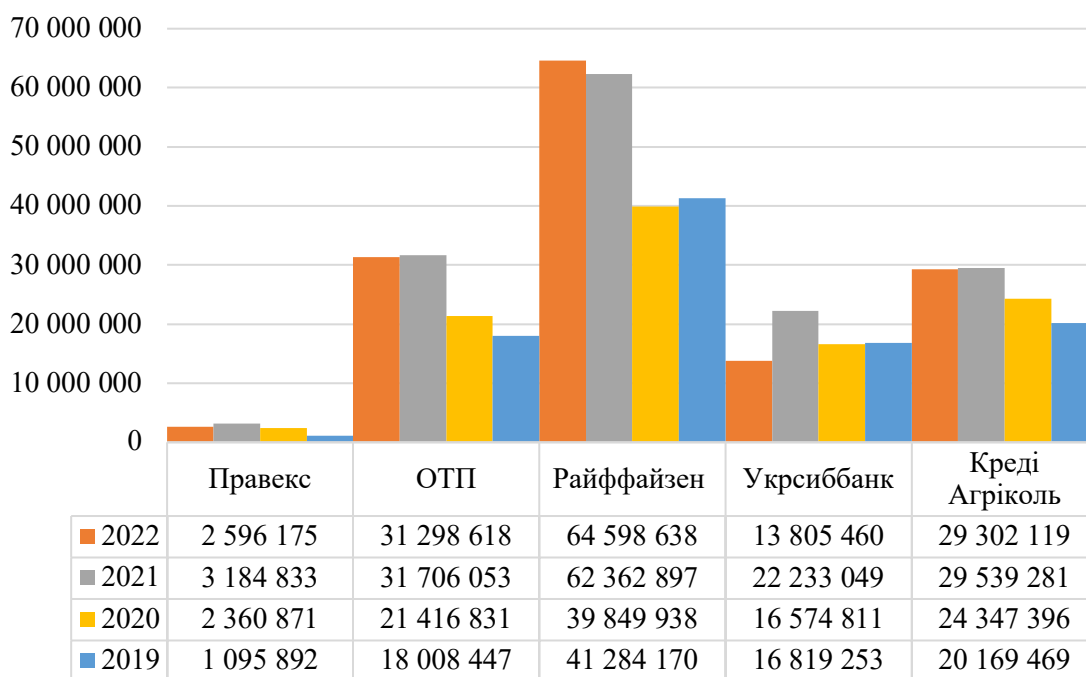

Рис. 4. Кредитний портфель суб'єктів господарської діяльності комерційних банків України з іноземним капіталом 2019-2022 рр.

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [10; 11; 12; 13; 14]

В 2022 році найбільше інвестицій потребував сектор сільського та лісового господарства, торгівля та ремонт, і сфера виробництва та переробна діяльність (рис. 5). Показники складу кредитного портфелю в цих економічних секторах досяг рівня від 15% до 37%. Транспортна діяльність

потребувала менше кредитних коштів і складає до 6%. Операції з нерухомим майном, інжиніринг, надання послуг та телекомунікації зайняло до 8% в кредитному портфелі. Фінансову та страхову діяльність кредитувала менша кількість банків. В інших сферах діяльності показник досягає від 4 до 6 відсотків.

Рис. 5. Кредити, надані комерційними банками з іноземними інвестиціями в розрізі секторів економіки за 2022 рік, %

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [10; 11; 12; 13; 14]

Важливо врахувати позитивні аспекти: щоб збільшити доступність кредитів, уряд прийняв рішення розширити програми державної підтримки. Вони дозволили невеликим компаніям отримати більш дешеві кредити, а банкам – знизити кредитний ризик. Основним рушієм кредитування юридичних осіб у гривні стала програма державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9%». Проте не всі банки могли кредитувати за цією програмою суб'єктів господарської діяльності, оскільки Держава не погодилася на такий

кредитний інструмент для фінансових установ, які вели чи призупинили діяльність на території країни-агресора.

Крім того, з метою сприяння розширення кредитної підтримки економіки країни було прийнято зміни щодо визначення банками рівня кредитного ризику за активними банківськими операціями, а саме:

- доповнили перелік прийнятного забезпечення гарантіями та договорами страхування, виконання боргових зобов'язань за якими забезпечили та визначили умови прийнятності цього забезпечення;

- розширили можливості банків у застосуванні більш спрощених підходів та методів до оцінки кредитного ризику, який базується на формах обслуговування: 1) збільшили до 20 млн грн, замість 5 млн грн, розмір кредитів для суб'єктів господарської діяльності, яких банк визначив як групу юридичних осіб, 2) збільшили від 0,1 до 0,2 відсотки основного капіталу банку суми заборгованості з урахуванням активів боржників, які банк оцінює за спрощеним підходом;

- доповнили перелік прийнятного забезпечення об'єктів незавершеного будівництва та майбутніх об'єктів нерухомості та визначили умови прийнятності такого забезпечення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

З огляду на всі аргументи, ми вважаємо, що коронакриза та військові дії на території України значно загострили проблему кредитних відносин між банками та установами, які займаються господарською діяльністю. Аналіз структури активів банків вказує на низьку готовність інвестувати кредитні кошти в розвиток підприємств та компаній. При цьому в даних умовах необхідно підтримувати мінімальний рівень економічного розвитку. Якщо банки не будуть виконувати повною мірою свою ключову функцію - фінансове посередництво, ефективно перерозподіляти кошти в реальний сектор на основі кредитних відносин, вони перестануть задовольняти потреби у забезпеченні необхідними коштами підприємств та компаній для

створення основних вимог в обслуговуванні виробничої діяльності і зайнятість населення, що в сучасних кризових умовах є одним з вирішальних факторів соціальної стійкості.

На наш погляд, структура кредитного портфеля банків з іноземним інвестиціями за секторами економічної діяльності, свідчить про те, що банки не готові вкладати кошти, шляхом кредитування юридичних осіб в операції з нерухомим майном, орендою, в інжиніринг, надання послуг, телекомунікації, в тому числі кредитування компаній, які ведуть фінансову та страхову діяльність. Однак готові фінансувати сільське і лісове господарство, мисливство, торгівлю, зокрема оптову та роздрібну, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку. При цьому кредитні ризики занадто високі.

Держава розробила низку підходів до спрощення отримання кредиту суб'єкту господарської діяльності: розширила програми державної підтримки, зокрема зробила більш доступними кредити «5-7-9%». Уряд розробив низку змін щодо визначення рівня кредитного ризику за активними банківськими операціями, розширили перелік забезпечення, доповнили можливість банків в застосуванні методики та підходів оцінки ризику. Це рішення, на нашу думку, може призвести до позитивних наслідків, таких як збільшення фінансування банками суб'єктів господарської діяльності, покращення якості кредитного портфелю та робить банківський сектор більш привабливим щодо вкладення коштів в український бізнес для іноземних інвесторів.

Для покращення ситуації щодо активізації кредитування та поліпшення економічного розвитку необхідно вдосконалити основні фактори які впливають на зацікавленість іноземних інвесторів інвестувати в банківську сферу та кредитування реального сектору, а саме посилити якість законодавчого середовища та ступінь захищеності прав інвестора; забезпечити рівень конкуренції та можливість отримання прибутку;

посилити передумови для запобігання кризовим явищам у банківській справі.

Література

1. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8–25. doi: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>.
2. Забчук Г. М. Активізація банківського кредитування реального сектору економіки як передумова відновлення економічного зростання. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2018. Т. 28, № 1. С. 172–177. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/naukovi%20zhurnaly/economichnyy%20analiz/2018/%D0%A228%20%E2%84%961.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).
3. Гасій О. В., Клименко В. І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7617> (дата звернення: 17.01.2024).
4. Іршак О. С, Лещук І. Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 145–149. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/32.pdf (дата звернення: 17.01.2024).
5. Сегеда Л. М. Відновлення банківського кредитування реального сектору засобами грошово-кредитної політики як ключовий фактор розвитку національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. № 10 (671). С. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_3_30 (дата звернення: 17.01.2024).

6. Господарський кодекс України. Документ №436-IV. Редакція від 01.01.2024. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 17.01.2024).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. Документ 996-XIV. Редакція від 01.01.2024. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.01.2024).
8. Річна звітність 2022. *Національний Банк України: вебсайт*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik> (дата звернення: 09.01.2024).
9. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2022. *Мінфін: вебсайт*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/?date=2023-01-01> (дата звернення: 09.01.2024).
10. Річна звітність 2019-2022. *Креді Агріколь: вебсайт*. URL: <https://credit-agricole.ua/o-banke/dokumenti-ta-zviti> (дата звернення: 09.01.2024).
11. Річна звітність 2019-2022. *ОТП Банк: вебсайт*. URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports> (дата звернення: 09.01.2024).
12. Річна звітність 2019-2022. *Правекс Банк: вебсайт*. URL: <https://www.pravex.com.ua/o-banke/pro-nas/rejtingi-ta-zvitnist> (дата звернення: 09.01.2024).
13. Річна звітність 2019-2022. *Райффайзен Банк: вебсайт*. URL: <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/richni-zviti> (дата звернення: 09.01.2024).
14. Річна звітність 2019-2022. *Укрсиббанк: вебсайт*. URL: <https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/financial-reports> (дата звернення: 09.01.2024).

References

1. Dziubliuk O. (2023). Problemy aktyvizatsii bankivs'koho kredytuvannia real'noho sektoru ekonomiky v umovakh voiennoho stanu. *Visnyk ekonomiky*. Vyp. 3. S. 8–25. doi: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008> [in Ukrainian].
2. Zabchuk H. M. (2018). Aktyvizatsiia bankivs'koho kredytuvannia real'noho sektoru ekonomiky iak peredumova vidnovlennia ekonomichnoho zrostannia. *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prats'*. T. 28. № 1. S. 172–177. Retrieved from <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/naukovi%20zhurnaly/economichnyy%20analiz/2018/%D0%A228%20%E2%84%961.pdf> [in Ukrainian].
3. Hasij O. V., Klymenko V. I. (2020). Stan ta perspektyvni vektory rozvytku bankivs'koi kredytnoi diial'nosti v Ukraini. *Efektivna ekonomika*. № 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7617> [in Ukrainian].
4. Irshak O. S, Leschuk I. Ya. (2018). Suchasnyj stan kredytnoi diial'nosti bankiv ta ii vplyv na rozvytok real'noho sektoru ekonomiky. *Prychornomors'ki ekonomichni studii*. Vyp. 34. S. 145–149. Retrieved from http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/32.pdf [in Ukrainian].
5. Seheda L. M. (2017). Vidnovlennia bankivs'koho kredytuvannia real'noho sektoru zasobamy hroshovo-kredytnoi polityky iak kliuchovyj faktor rozvytku natsional'noi ekonomiky. *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. Vyp. № 10 (671). S. 135–141. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_3_30 [in Ukrainian].
6. Hospodars'kyj kodeks Ukrainy. Dokument №436-IV (01.01.2024). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
7. Pro bukhhalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini: Zakon Ukrainy. Dokument 996-XIV (01.01.2024). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*.

- Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].
8. Richna zvitnist' (2022). *Natsional'nyj Bank Ukrainy*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik> [in Ukrainian].
 9. Rejtynh stijkosti bankiv za pidsumkamy 4 kvartala (2022). *Minfin*. Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/?date=2023-01-01> [in Ukrainian].
 10. Richna zvitnist' (2019-2022). *Kredi Ahrykol'*. Retrieved from <https://credit-agricole.ua/o-banke/dokumenti-ta-zviti> [in Ukrainian].
 11. Richna zvitnist' (2019-2022). *OTP Bank*. Retrieved from <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports> [in Ukrainian].
 12. Richna zvitnist' (2019-2022). *Praveks Bank*. Retrieved from <https://www.pravex.com.ua/o-banke/pro-nas/rejtingi-ta-zvitnist> [in Ukrainian].
 13. Richna zvitnist' (2019-2022). *Rajffajzen Bank*. Retrieved from <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/richni-zviti> [in Ukrainian].
 14. Richna zvitnist' (2019-2022). *Ukrsybbank*. Retrieved from <https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/financial-reports> [in Ukrainian].